

Profeten tussen bricolage en bezieling¹

Op zoek naar een jongeren'pastoraal' voor vandaag

*Langzaam leren - mag dat nog in de kerk? - slaan en tasten - rood en groen -
voelen of het leeft en liefheeft - God en zo met je handen doen.
(Huub Oosterhuis)*

Inleiding

Het zoeken naar een eigentijdse jongerenpastoraal is op vandaag brandend actueel. Deze hardnekkige zoektocht is heel begrijpelijk want iedere geloofsgemeenschap ervaart momenteel pijn... Ook in onze parochie en federatie voelen we deze pijn. Jongeren lijken niet meer geïnteresseerd in geloof of kerk. Ze lijken zich niet meer te willen engageren in de gelovig geïnspireerde projecten die hun (groot)ouders wel op zich nemen. Ouders, opvoeders, leerkrachten en parochies voelen zich meer en meer machteloos in een situatie waarin geen oplossingen lijken gevonden te worden. De projecten die uitgebouwd worden rond jongeren slaan ofwel niet aan of vragen tonnen energie (aan een slinkende groep vrijwilligers) en leveren niet het gewenste resultaat op.

Deze tekst heeft echter niet de bedoeling om een 'handleiding' voor jongerenpastoraal voor te stellen, laat staan een oplossing aan te reiken. Je zal er geen toverformules vinden om het geloof terug aantrekkelijk te maken voor jongeren. Deze tekst is een werk-tekst, een "studiedocument" in de strikte zin van het woord. De gedachten zijn gegroeid vanuit wat achtergrondliteratuur en een beperkte ervaring met de jongeren van vandaag². De tekst is af en toe scherp en kritisch geformuleerd, maar met geen andere bedoeling dan te prikkelen, uit te dagen en op te roepen om verder te denken. Om op zoek te gaan naar een plek in ons geloofsverhaal voor jongeren van vandaag.

Het wil een eerste aanzet zijn om een reflectie op gang te brengen rond een visie op jongeren'pastoraal' in onze federatie. Het woordje "pastoraal" staat overigens bewust tussen aanhalingstekens. Want de term 'pastoraal' roept bij veel mensen een aantal evidenties op die misschien niet langer van toepassing kunnen zijn in de huidige context van jongeren. Doorheen de tekst wordt dit wellicht verder duidelijk. We beginnen alvast met een kleine rondvraag...

¹ De titel verwijst naar het gelijknamige boek van Ton Zondervan (red.), *Bricolage en bezieling. Over jongeren, cultuur en religie*, Altiora, Averbode, 2008. Dit boek opent een aantal perspectieven om de nieuwe context van jongeren en religie te situeren. Het is geen handleiding voor een hedendaagse jongerenpastoraal maar brengt een aantal spanningsvelden in kaart die we niet uit de weg mogen gaan in ons kerk-zijn met, tussen en voor jongeren.

² Verdere inspiratie voor deze tekst werd geput uit T. Radcliffe, *Waar draait het om als je christen bent?*, Kampen/Averbode, Kok/Altiora, 2007; T. Radcliffe, *Voordat Filippus u riep, zag ik u onder vijgenboom zitten* in Kom en Zie. Tekstboek Brussel-Allerheiligen 2006, Halewijn, Antwerpen, 2006; L. Boeve, *Onderbroken traditie. Heeft het christelijk verhaal nog toekomst?*, Pelckmans, Kapellen, 2004 en R. Körner, *De tijd is rijp. Vijf stappen naar een nieuwe wijze van christen zijn*, Carmelitana, Gent, 2007.

Deel I: rondvraag "Jezus en jongeren?"

De Bijbel, we noemen het Woord van God en tegelijk is het een boek van mensen... Zijn er tussen die mensen ook jongeren te vinden? Of vinden we alleen modelgelovigen uit de "volwassenwereld"? We grasduinen eventjes in het Nieuwe Testament, op zoek naar jongeren. Of beter gezegd: op zoek naar passages waar Jezus in contact komt met jongeren. Vertellen ze ons iets over hoe jongeren omgaan met geloof? Geven ze ons enkele sleutels om op vandaag een nieuwe jongerenpastoraal te ontsluiten? We geven drie teksten en een dubbele vraag mee:

- **Welke tekst vertelt het meest - voor jou- over de relatie jongeren – geloof?**
- **Wat kan deze tekst vertellen over een jongerenpastoraal op vandaag?**

Marcus 10, 17-22

Toen hij zijn weg vervolgde, kwam er een rijke jongeman naar hem toe die voor hem op zijn knieën viel en vroeg: 'Goede meester, wat moet ik doen om deel te krijgen aan het eeuwige leven?' Jezus antwoordde: 'Waarom noemt u mij goed? Niemand is goed, behalve God. U kent de geboden: pleeg geen moord, pleeg geen overspel, steel niet, leg geen vals getuigenis af, bedrieg niemand, toon eerbied voor uw vader en uw moeder.' Toen zei de man: 'Meester, sinds mijn jeugd heb ik me daaraan gehouden.' Jezus keek hem liefdevol aan en zei tegen hem: 'Eén ding ontbreekt u: ga naar huis, verkoop alles wat u hebt en geef het geld aan de armen, dan zult u een schat in de hemel bezitten; kom dan terug en volg mij.' Maar de jongeman werd somber toen hij dit hoorde en ging terneergeslagen weg; hij had namelijk veel bezittingen.

Lc 7,11-17

Niet lang daarna ging Jezus naar een stad die Naïn heet, en zijn leerlingen en een grote menigte gingen met hem mee. Toen hij de poort van de stad naderde, werd er net een dode naar buiten gedragen, de enige zoon van een weduwe. Een groot aantal mensen vergezelde haar. Toen de Heer haar zag, werd hij door medelijden bewogen en zei tegen haar: 'Weeklaag niet meer.' Hij kwam dichterbij, raakte de lijkbaar aan – de dragers bleven stilstaan – en zei: 'Jongeman, ik zeg je: sta op!' De dode richtte zich op en begon te spreken, en Jezus gaf hem terug aan zijn moeder. Allen werden vervuld van ontzag en loofden God met de woorden: 'Een groot profeet is onder ons opgestaan,' en: 'God heeft zich om zijn volk bekommerd!' Het nieuws over hem verspreidde zich in heel Judea en in de wijde omtrek.

Mc 5, 35-43

Er kwamen enkele mensen tegen de leider van de synagoge zeggen: 'Uw dochter is gestorven, waarom valt u de meester nog lastig?' Maar Jezus hoorde dat en zei tegen de leider van de synagoge: 'Wees niet bang, maar blijf geloven.' [...] Hij ging naar binnen en zei tegen hen: 'Waarom maken jullie zo'n misbaar en huilen jullie? Het kind is niet gestorven, het slaapt.' Ze lachten hem uit. Maar hij stuurde hen allemaal naar buiten en [...] Hij pakte de hand van het kind vast en zei tegen haar: 'Talita koem!' In onze taal betekent dat: 'Meisje, ik zeg je, sta op!' Meteen stond het meisje op en begon heen en weer te lopen. Ze was twaalf jaar. Iedereen was met stomheid geslagen. Hij drukte hun op het hart dat niemand dit te weten mocht komen, en zei dat ze haar te eten moesten geven.

Deel II: jongerenpastoraal en "de logica van het tekort"

Eigenlijk was het uitgangspunt niet helemaal eerlijk. De Bijbelteksten uit de rondvraag zijn heel bewust gekozen. In de drie verhalen die we gelezen hebben, ontmoet Jezus een jongere. Een jongere waar telkens iets aan 'ontbreekt'...

Het zijn typische voorbeelden van genezings- en/of bekeringsverhalen. De vraag is echter of ze iets specifiek vertellen over een jongerenpastoraal? Eerlijk gezegd, ik denk van niet. Naar mijn aanvoelen zijn het geloofsverhalen die spreken over een bekering die voor elke gelovige van tel is. Het gaat dus niet specifiek over jongeren.

Maar misschien maken ze ons wel iets duidelijk. Namelijk dat we, met betrekking tot jongeren, heel vaak in dezelfde logica denken: de zogenaamde "logica van het tekort." Het is heel begrijpelijk dat de 'het afhaken' van veel jongeren een pijnpunt is voor veel volwassenen. Ze hebben zelf veel gevonden in hun geloof en/of in hun engagement voor de parochie. Het heeft hun leven verrijkt en die rijkdom willen ze nu delen met de volgende generaties. Maar die lijken niet geïnteresseerd...

Het is dan wellicht heel verleidelijk om te gaan denken dat er iets 'mankeert'. Ofwel mankeert er iets aan de generaties die hen opgevoed hebben: ze zijn er niet in geslaagd om hun geloof door te geven of het ontbreekt hen aan overtuigingskracht en creativiteit.

Ofwel is er iets dat aan de jonge generaties "mankeert". Ze zijn te materialistisch, te individualistisch... Ze hebben alles wat ze willen, dus waarom zouden ze nog in iets geloven? Ze 'shoppen' en 'bricoleren' enkel het geloof dat ze zelf willen...

Kortom, ergens schuilt er een 'tekort'. En dat 'tekort' moeten we dringend gaan aanpakken, want anders wankelt de toekomst van onze geloofsgemeenschappen. De logica van het tekort lijkt perfect te kloppen...

Nochtans willen we in deze tekst proberen om die logica los te laten. We geven daar alvast twee redenen voor aan:

- De logica van het tekort, vindt – volgens mij - haar bron in een verkeerd vergelijkingspunt. Vaak wordt jongerenpastoraal maar positief onthaald als ze herkenbaar is voor volwassenen. Als ze aansluit bij jeugdervaringen, of beter gezegd: succesformules uit de jeugdpastoraal van de vorige generaties (vb. Kerk met jongeren, jongerengroepen, geloofsvorming in de jeugdbeweging, Eigentijdse jeugd...). Deze initiatieven zijn heel zinvol geweest, maar zijn - zoals elke vorm van jongerenpastoraal- heel tijdsgebonden. Elke tijd heeft zijn eigen context, zijn eigen jongeren en die moet gerespecteerd worden. Met 'recyclage' of jeugdsentiment raken we niet veel verder...

- De logica van het tekort meet het succes van een jongerenpastoraal af aan de kerkbetrokkenheid van de jongeren. De jongerenpastoraal is slechts geslaagd als jongeren opnieuw de weg naar het kerkgebouw vinden, als het 'tekort' zichtbaar opgevuld kan worden. Onze kerk denkt op vandaag trouwens heel sterk vanuit de eredienst. En – wat kort door de bocht - wat we vaak zien gebeuren is dat 'de kerk dus alleen maar naar buiten treedt om te zeggen dat de mensen (jongeren) naar binnen moeten komen.'³

In deze tekst willen we niet meestappen in de verleidelijke logica van het tekort. Ze kan een doemdenken en een cultuurpessimisme sorteren dat ingaat tegen het bevrijdende en hoopvolle karakter van ons geloofsverhaal.

Naar mijn aanvoelen is de 'crisis' (als we het zo al hoeven te noemen) van de jongerenpastoraal niet een crisis in de relatie tussen kerk en jongeren. Ze is een symptoom van een veel fundamenteeler probleem: de crisis in de relatie tussen kerk en cultuur. De kerk vindt op vandaag geen aansluiting meer bij het hedendaags levensgevoel en onze jongeren zijn daar – op hun manier – de profeten van.

De parochie, het parochieleven en het kerkgebouw zijn een vreemde planeet geworden waarin geen enkele jongere zich nog thuis voelt. Nochtans klinken er de laatste jaren klanken van een 'revival'. Maar persoonlijk lijken die me eerder bevreedend dan hoopgevend:

- 'Nieuwe bewegingen' trekken veel jongeren aan. Ik wil niet veralgemenen maar toch merk ik dat er vaak volop geput wordt uit de "traditionele antiëkkast" van de kerk. Je kan je de vraag stellen of devotie in een modern kledje een echt antwoord biedt op de vragen van onze jongeren?
- In een aantal projecten waar men jongeren samenbrengt, heerst er vaak een 'cocoon-situatie'. Ze worden een soort vluchtheuvel voor jongeren die moeilijk omkunnen met de huidige cultuur/samenleving. Uiteraard dienen er plekken te zijn waar gekwetste jonge mensen kunnen thuiskomen. Maar een situatie waarin alleen deze jongeren aan hun trekken komen, lijkt me op termijn niet gezond. Het uitgangspunt is hier trouwens telkens een 'crisissituatie' bij de jongeren in kwestie en dat lijkt me niet het ideale uitgangspunt voor een gezonde jongerenwerking.

Tot dusver enkele kritische noten... Maar zijn er ook alternatieven? Is er een andere manier om naar jongeren"pastoraal" te kijken? In de volgende alinea's doen we een poging...

³ E. Groen in *Bricolage en bezieling*, pg. 137.

Deel III: Hij vluchtte naakt weg...

Uit het passieverhaal van Marcus

Hij was nog niet uitgesproken of daar kwam Judas aan, een van de twaalf, en hij had een hele bende bij zich met zwaarden en knuppels, gestuurd door de hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten. Hij die Hem overleverde, had een teken met hen afgesproken: 'Die ik zal kussen, die is het. Grijp Hem en zet Hem veilig vast.' Toen hij eraan kwam, ging hij recht op Hem af en zei: 'Rabbi', en kuste Hem. Ze grepen Hem en overmeesterden Hem. Een van de omstanders trok zijn zwaard, sloeg in op de knecht van de hogepriester en hakte hem een oor af. Daarop zei Jezus: 'Alsof Ik een bandiet ben, zo bent u met zwaarden en knuppels op Mij afgekomen om Mij in handen te krijgen. Dag in dag uit gaf Ik bij u in de tempel onderricht, en u hebt Me niet opgepakt. Maar de Schriften moeten in vervulling gaan. Ze lieten Hem allemaal in de steek en vluchtten weg. *Een jongeman volgde Hem met slechts een linnen doek om het naakte lijf; ze grepen hem vast. Maar hij liet de doek achter en vluchtte naakt weg.*

De vlucht in de nacht

De laatste twee zinnen uit deze tekst zijn een minder bekende passage uit het Marcus evangelie. Nochtans bevindt het zich in de kern van zijn Jezusverhaal. Al eeuwen breken exegeten hun hoofd op de jongeman die plots opduikt in het arrestatieverhaal van Jezus. Wie is hij, wat komt hij er plots doen? Is het een leerling van Jezus, een engel of een zelfportret van de evangelist? Niemand die het weet ⁴.

Het geeft ons echter wel de nodige vrijheid om even met deze even jongeling op weg te gaan. We horen twee opvallende zaken: hij draagt slechts een linnen doek en als ze hem vastgrijpen laat hij het doek achter en vlucht naakt in de nacht. Misschien kan het beeld van deze jongeman ons één en ander vertellen over jongeren op vandaag.

De jongeman is gekleed in een eenvoudig, linnen doek. Hij heeft letterlijk 'niet veel om het lijf'. Wellicht worden jongeren - op het gebied van geloof - vaak zo bekeken. Ze dragen niet veel bagage met zich mee. Vanuit het onderwijs, de catechese rond het vormsel en de eerste communie "weten" ze één en ander over ons geloofsverhaal maar het lijkt niet veel verder te gaan. In een heel optimistische bui kunnen we er misschien hun sociaal engagement (vb. jeugdbeweging) mee verbinden, maar veel verder gaat dit niet. Meestal laten ze het geloofsverhaal los na hun lagere schooltijd. Met de sprookjes worden ook de geloofsverhalen netjes onder de mat van de rede geveegd.

Het lijkt er op alsof jongeren het smalle kleed van de geloofstraditie een tijdje met zich mee dragen, maar het op een bepaald moment afgooien. Net zoals in het verhaal van Marcus. Eenmaal de jongeman wordt vastgegrepen, laat hij zijn kleedje

⁴ Vgl. Nico Ter Linden, *Het verhaal gaat II*, Balans, 2003, pg. 151.

los en vlucht in de nacht. Wat hij ziet gebeuren schrikt hem af, hij wil niet meestappen in die gang van zaken.

Misschien is dit ook de huidige situatie in ons kerk-zijn met jongeren. Het schrikt hen af... Als ze – op allerlei manieren - gevraagd worden om mee te delen in ons geloofsverhaal, om zich te engageren in parochiewerk, voelen ze zich heel vlug 'gepakt'. Er opent zich een bevreemdende wereld die los lijkt te staan van het dagelijks leven. Er klinkt een holle taal die hen niet aanspreekt of toch niet spontaan. Ze zijn getuige van een merkwaardig schouwspel van allerlei rituelen die uit een andere tijd stammen. En zo'n kleedje willen ze niet met zich meedragen. Ze vinden trouwens geen 'tochtgenoten' – laat staan leeftijdsgenoten - want vaak (cfr. de leerlingen van Jezus) ademen de mensen om hen heen de sfeer van de nacht uit: van niet weten, van stilgezwegen onzekerheid en twijfel. Van krampachtig zoeken naar een toekomst voor een geloofsgemeenschap die lijkt uit te sterven.

Jongeren hebben daar op vandaag een haarscherpe intuïtie voor. Ze laten zich geen appels voor citroenen verkopen. We hebben te maken met een kritische generatie die zich op het gebied van spiritualiteit geen fabeltjes laat wijsmaken. Bert Roebben vat hun eigenlijke vraag mooi samen: "Als je beweert gefundeerd te zijn in een religieuze ervaring, laat ons die dan meemaken. En als je het niet toonbaar kunt maken, waarover heb je het dan, in Gods naam?" Deze confrontatie is echter geen slechte zaak. Er ontstaat ruimte voor een nieuw religieus taalspel dat – voorbij de treurnis om verloren macht – peilt naar het leven in het oorspronkelijk verhaal van Jezus, de Levende ⁵.

Onze jongeren vluchten dus – bij wijze van spreken – naakt de nacht in. De kleedjes van traditie, van dichtgeslibde godsbeelden en eenzijdige visies op 'hoe een geloofsgemeenschap er moet uitzien' laten ze achter. En je kan ze geen ongelijk geven... Ze staan met hun naakte vragen in de nacht, op zoek naar lichtpuntjes die ze buiten de kerk, buiten het christelijk geloof zoeken. Op zoek naar kledij die hen wel past, ze gaan shoppen...

En dat is heel goed te begrijpen. Op hun vragen krijgen ze eigenlijk weinig of geen antwoord in onze geloofsgemeenschappen. Om de eenvoudige reden dat hun vragen niet/veel te weinig aan bod komen in onze geloofsbeleving. Timothy Radcliffe vat hun hunker eigenlijk mooi samen in drie vragen: de vraag naar "gelukkig zijn", "vrij zijn" en "oprechtheid"⁶. Maar zijn dat niet juist de vragen waar het ook in ons geloofsverhaal om draait?

⁵ B. Roebben, *Godsdienstpedagogiek van de hoop. Gordijnen voor religieuze vorming*, Leuven, Acco, 2007, p. 234.

⁶ T. Radcliffe, *Voordat Filippus u riep*, p. 36-43.

Deel IV: Ze zagen een jongeman in een wit kleding en schrokken hevig...

Uit het verrijzenisverhaal van Marcus

Toen de sabbat voorbij was, kochten Maria van Magdala, Maria van Jakobus, en Salome kruiden om Hem te gaan zalven. In alle vroegte op de eerste dag van de week gingen ze na zonsopgang naar het graf. Ze zeiden tegen elkaar: 'Wie zal voor ons de steen bij de ingang van het graf wegrollen?' Toen ze opkeken, zagen ze dat de steen weggerold was; hij was overigens buitengewoon groot. *Toen ze het graf binnengingen, zagen ze rechts een jongeman zitten met een wit kleding om, en ze schrokken hevig. Maar hij zei hun: 'Schrik niet. U zoekt Jezus van Nazaret, die gekruisigd is. Hij is tot leven gewekt, Hij is niet hier. Kijk, hier is de plaats waar ze Hem neergelegd hadden. Maar ga tegen zijn leerlingen en tegen Petrus zeggen: "Hij gaat u voor naar Galilea. Daar zult u Hem zien, zoals Hij u gezegd heeft."'* Ze vluchtten naar buiten, van het graf weg, bevend van angst en buiten zichzelf. Ze zeiden niemand iets, want ze waren bang.

Het witte kleding van het nieuwe leven

Hoe komt die jonge man in het graf van Jezus terecht? Is het dezelfde jongeling uit het passieverhaal? Er staat niet dat hij een engel is, dus... wie is hij dan? En hoe komt het dat hij al het kleding van het nieuwe leven draagt? Je zou voor minder bang worden... Het verrijzenisleven is blijkbaar al doorgedrongen buiten de kring van de eerste leerlingen om... Kort samengevat: ze ontdekken het ongelooflijk goeie nieuws uit tweede hand...

Wat vertelt ons dit over jongeren en ons geloofsverhaal? Eigenlijk horen we hier heel hoopvolle, positieve klanken! De jongeman is omgeven met het kleding van het nieuwe leven. Hij vertelt de leerlingen van Jezus het onvoorwaardelijke, goeie nieuws van de verrijzenis. Vertellen de jongeren van vandaag ons misschien ook dit goeie nieuws? En wat doen we ermee? Kruipen we angstig weg in onze schuilplaats of pakken we het heft in handen om er mee aan de slag te gaan?

Zonder onze jongeren te idealiseren, ga ik er wel degelijk vanuit dat ze ons dit goeie nieuws vertellen. Dat er bij hen iets doorbreekt van dat nieuwe leven. Van die frisse toekomst waar onze geloofsgemeenschappen eigenlijk zo naar hunkeren. Dat ze ons uitdagen om uit onze angst en geslotenheid te treden. Ze vormen een krachtige oproep om op zoek te gaan naar een nieuwe manier van kerk-zijn. Het zal dan ook de kerk veranderen op een manier die we nu nog niet kunnen voorzien.

Trouwens, als we durven geloven dat ons geloofsverhaal waarheid bevat, dan mogen we geen schrik hebben om waarheden te erkennen die op het eerste gezicht in tegenspraak zijn met wat ons dierbaar is⁷.

⁷ Vgl. T. Radcliffe, *Voordat Filippus u riep*, p.40.

Maar wat betekent dit nu concreet voor ons, voor onze geloofsgemeenschap(en)? Hoe ziet het goeie nieuws eruit dat jongeren ons vertellen? Hoe kunnen we het ontdekken en hoe kunnen we zoeken om met hen samen op weg te gaan. In de volgende alinea's probeer ik enkele richtingaanwijzers mee te geven.

1. Ga waar jongeren zijn en niet waar we willen dat ze zijn

Als de vrouwen uit het verrijzenisverhaal niet naar het graf waren geweest en in hun veilige kring waren gebleven, dan hadden ze wellicht nooit het ongelooflijke nieuws van Jezus nieuwe leven ontdekt. Dat geldt wellicht ook voor onze jongeren"pastoraal".

Zoals reeds aangegeven, is de kloof tussen de wereld van onze jongeren en die van onze parochies groot, heel groot geworden. Heel vaak gaapt er een spelonk van onbegrip en verwarring. Daarom is het allereerst nodig dat we de wereld van de jongeren opnieuw leren kennen. Die nieuwe 'verkenning' geldt trouwens voor de hele samenleving, niet enkel voor de jongerenwereld.

Met de kerk dreigen we keer op keer de boot te missen omdat we het levensgevoel van onze samenleving niet meer kennen. We dreigen opgesloten te raken in zelfmedelijden en ondergesneeuwd door binnenkerkelijke problemen. En eigenlijk gaan we zo voorbij aan de intuïtie die Vaticanum II ons heeft meegegeven: de vensters en deuren moeten weer openstaan voor mens en wereld. We moeten bouwen aan huizen voor de hele mensheid en met alles wat dit inhoudt. Wellicht zal dit een gewisse dood van het gekende voor ons inhouden, maar we mogen vertrouwen in Gods verrijzenisbelofte. We moeten opnieuw gevoel krijgen voor het avontuurlijke aspect van ons geloof ⁸. "De wereld niet meer vanuit de kerk bekijken maar de kerk vanuit de wereld. Niet de kerk is van God en dat straalt uit naar de wereld, maar de wereld is van God en dat verdicht zich in de kerk."⁹

Dat dit ten koste zal gaan van een deel uit het ons zo vertrouwd liturgische en pastorale programma, van de structuren van onze gemeenschap, van onze drukbezette agenda, is hierin onontkoombaar. Maar heeft er niet Iemand ooit een parabel vertelt over een wijngaardenier die zijn ranken bij snoeit zodat ze volop vruchten kunnen dragen?

⁸ Idem p. 42-43.

⁹ E. Borgman, *Metamorfosen. Over religie en moderne cultuur*, Clement, Kampen, 2006, p.258.

We worden dus uitgedaagd om onze jongeren op een bijzondere manier nabij te zijn. Maar niet met een verborgen agenda. De tijd van de kerk die, met talloze initiatieven, jongeren probeerden 'binnen' te lokken is voorbij. De nieuwe generatie laat zich niet langer klissen en heeft een afkeer van een wervende pastoraal.

Het gaat fundamenteel in tegen hun levensgevoel waarin 'vrijheid' en 'autonomie' centraal staan.

Als we onze jongeren nabij willen zijn, dan worden we op de eerste plaats uitgedaagd om de jongeren graag te zien graag zoals ze zich aan ons willen tonen. Voordat we ze beminnen 'om meer', omdat ze met andere woorden Gods kinderen zijn. Concreet toont zich dit door hen een 'eigen ruimte' te gunnen. Door hen een eigen plek te laten waar ze niet te pas en te onpas opgeroepen worden om die te verlaten en aan toch maar aan te sluiten bij de gevestigde geloofsgemeenschap.

Wil dit zeggen dat we jongeren dan maar los moeten laten en enkel stilletjes hopen dat ze ooit wel eens in onze geloofsgemeenschap terecht komen? Helemaal niet. We worden geroepen om 'actief voor hen aanwezig' te zijn. Carlos Desoete verwoordde het mooi in een kampwake voor de Chiro: ze laten voelen dat wij hun eerste supporters zijn. Dat ze bij ons terecht kunnen als het nodig is. Dat we oprecht geïnteresseerd zijn in hun leefwereld, in hun zoeken en vinden, in hun muziek, hobby's en internetbezigheden.

Maar het gaat nog verder... Aanwezig zijn, betekent ook letterlijk 'er zijn' op de plekken waar jongeren samenkomen. Onze kerk blinkt op dat gebied nogal vaak uit in afwezigheid. Festivals, fuifen en café's zijn niet voor iedereen weggelegd, maar hier speelt het leven van jongeren zich wel af. Als er nooit mensen aanwezig zijn die in ons geloofsverhaal staan, dan blijven we buitenstaanders. Als er geen mensen zijn die er 'gewoon willen zijn', zonder bijbedoelingen én omdat ze het gewoon leuk vinden, dan zal de kloof met onze jongeren verder groeien.

Tenslotte worden we ook uitgedaagd om te werken aan een sfeer van gastvrijheid. Op de weinige momenten dat jongeren (grosso modo 15-25 jaar) in contact komen met onze geloofsgemeenschap is het belangrijk dat ze een positieve ervaring opdoen. Niet direct omdat hun leefwereld gekopieerd wordt in onze gemeenschap (een kopie vertoont vaak kwaliteitsverschil...), wel door er open voor te staan.

De jongeren van vandaag zijn heel gevoelig voor authenticiteit. Als ze met andere woorden merken dat er in onze gemeenschap mensen zijn 'die gewoon zichzelf' zijn, die mensen van deze tijd zijn – met dezelfde vragen en twijfels -, dan voelen ze aan dat zij dit ook mogen. Dan ontstaat er een ruimte waarin veel mogelijk wordt. Er ontstaat een communicatie waarin mensen echt kunnen leren van elkaar... en waar sommige vragen misschien een aarzelend antwoord beginnen te krijgen...

2. Over schoonheid en de stilte

De vrouwen uit het verrijzenisverhaal ontdekken een jonge man in een schitterend, wit kledingstuk. De jongeling is als het ware omgeven door het licht van de schoonheid. En hij kan spreken... want de leerlingen in het graf zwijgen...

Timothy Radcliffe (daar is ie weer...) schrijft onomwonden in een passage over de hoop: "Als de kerk hoop wil bieden aan de jeugd, dan hebben we een enorme ervaring nodig van schoonheid in onze kerken. [...] Schoonheid drukt de hoop uit dat de pelgrimage van ons bestaan toch ergens heen gaat, al kunnen we niet zeggen waarheen en hoe. Schoonheid laat ons iets zien van het koninkrijk."¹⁰

Jongeren zijn op vandaag heel gevoelig voor schoonheid. Op hun eigen manier zoeken ze die op in hun kledij, de inrichting van hun kamer en uiteraard... in hun muziek. Ook dat is op vandaag een ziek broertje in onze geloofsgemeenschappen. Op het gebied van muziek hebben onze gemeenschappen vaak een repertoire dat niet meer aansluit bij de muziekbeleving van vandaag. Hier is dus verder werk aan de winkel.

Maar ook het schoonheidsstreven van onze kerkgebouwen reikt vaak niet verder dan het onderhouden van de traditionele inrichting en meubilair. Een inrichting die vaak niet meer aansluit bij het levensgevoel, de spiritualiteit van mensen op vandaag. Er wacht hier dus een grote opdracht, om het schoonheidsstreven – dat eigen is aan de christelijke geloofsbeleving - opnieuw te hertalen naar vandaag. Om – met andere woorden - in onze gebouwen zichtbaar te maken dat er een nieuwe, verrassende toekomst wacht voor iedereen.

Maar waarom nu plots die aandacht voor kerkgebouwen? Hebben die überhaupt iets te maken met jongeren "pastoraal"? Jongeren komen er toch weinig of niet binnen? Deels is dit juist, maar anderzijds biedt het wel perspectieven voor het levensgevoel van onze jongeren. Jonge mensen hebben op vandaag vaak een overvolle sociale agenda en de lat ligt voor hen in onze samenleving behoorlijk hoog (schoolmoeheid is geen uitzondering meer...). Daarom gaan ze vaak op zoek naar een 'eigen ruimte', een plek waarin ze tot rust, bij zichzelf kunnen komen. Een mooi voorbeeld hiervan is de populariteit van de I-pod. Jongeren stellen zelf hun muziek samen en beluisteren die in functie van hun gemoedstoestand. Ze "wonen" als het ware in hun muziek. Het biedt hen een plaats van zekerheid, die bescherming moet bieden tegen een wereld die vaak aan hen voorbijraast¹¹. En dat terwijl er gebouwen opgetrokken werden om zo'n "plekken" mogelijk te maken. Kunnen jongeren in onze kerkgebouwen, in onze onthaalplekken ook zo'n plaats vinden?

¹⁰ T. Radcliffe, *Waar draait het om als je christen bent?*, p.40.

¹¹ Vgl. Bart de Bakker in T. Zondervan, *Bricolage en bezieling*, p.64.

In het graf valt ook de stilte op van de vrouwen. De jongeman kan zich uitspreken want de volgelingen van Jezus houden hun mond. Dit is geen onbelangrijk detail, want het vertelt ons veel over de relatie tussen jongeren en de spiritualiteit van onze geloofsgemeenschappen.

Voor veel jongeren is onze spiritualiteit vervlochten met de kledjes van vastgeroeste godsbeelden en moraliserende verhaaltjes. Precies die kledjes gooien ze af in hun nachtelijke zoektocht. Eigenlijk doen zij heel zichtbaar en direct wat veel mensen uit onze geloofsgemeenschap stilzwijgend al lang gedaan hebben: de geloofstaal en –gebruiken zoveel mogelijk loslaten. Er wordt gezocht naar ruimte, naar nieuwe adem om onze geloofsbeleving te hertalen naar vandaag.

Maar dit is geen eenvoudige opdracht. Een nieuwe geloofstaal ontwikkelt zich niet alleen in boeken, in theorie of achter het scherm van een computer. Een nieuwe geloofstaal ontstaat vanuit een moeizame zoektocht om de eigen geloofservaring af te toetsen aan de praktijk, de samenleving en de traditie van de Kerk. Een nieuwe geloofstaal kan zich alleen ontwikkelen als er voldoende geluisterd wordt en ruimte ontstaat voor stilte. Als er kansen gecreëerd worden om van elkaar en van Hem te leren. Wellicht verklaart juist deze verstilling het succes van Taizé en meditatie in het algemeen.

Die verstilling zou dus op vandaag wel eens broodnodig kunnen zijn. En juist daardoor worden we uitgedaagd tot een heel grote bescheidenheid in onze geloofsgemeenschap. Willen we niet vast raken in twee grote kliffen van onze zoektocht (een geloofsgemeenschap die helemaal opgaat in de huidige cultuur, waarin God verdwijnt als oproep tot bevrijding en nieuwe toekomst of een geloofsgemeenschap die los komt te staan van elk tijdsgevoel en enkel mensen aantrekt die vluchten in spiritualiteit en formalisme) dan moet er ook af en toe over God gezwegen kunnen worden ¹². Niet omdat we niks over Hem te vertellen hebben, wel omdat we een nieuwe taal willen mogelijk maken.

De geloofsgemeenschap van de toekomst (en die begint vandaag!) zal wellicht eerder een luisterende, zwijgende en biddende aanwezigheid zijn in onze samenleving. Een gemeenschap die zichzelf durft bevragen en zich laat bevragen... ook door onze jongeren.

¹² Vgl. Ton Zondervan in *Bricolage en bezieling*, pg.103-121.

3. Op zoek naar een levende gemeenschap

Alleen al het woord 'parochie' roept bij veel jongeren weerstand op. Voor hen staat het vaak synoniem voor 'ouderwets', misvieringen en een grijze mensenmassa. En je kan hen daar niet altijd ongelijk in geven...

Onze huidige manier van gemeenschap vormen rond Hem, staat duidelijk onder druk. En dat heeft niet alleen structurele oorzaken. Daar waar de kerk vandaag de nadruk legt op de gemeenschap is religie buiten de kerk een individuele zaak geworden. Voor jongeren is dit zeker het geval. We kunnen dit al of niet betreuren, maar het kan geen kwaad om toch eerst even de hand in eigen boezem te steken. Want jongeren geven ons wel een duidelijk signaal. Onze kerk (lees: onze geloofsgemeenschap) gaat wellicht al te vlug voorbij aan het individu. Trouwens dit woord 'individu' wordt vaak als een scheldwoord bekeken, het staat voor egocentrisme, navelstaarderij. In ons gelovig spreken wordt het dan ook veelal tegenover solidariteit en échte gemeenschap geplaatst.

De vraag is echter of dit terecht is. Je kan jongeren tegemoet komen met prachtige visioenen over solidariteit en verbondenheid, maar veelal merken ze aan niks dat die gemeenschap er ook is voor hen. Op hun drie vragen (geluk – vrijheid – authenticiteit) vinden ze er geen antwoord, want het gaat telkens over "de ander, over andere mensen nabij zijn!" Uiteraard is dit een wezenlijke intuïtie in de christelijke spiritualiteit en zijn geluk/vrijheid/authenticiteit maar te verwezenlijken in verbondenheid met anderen en de Ander.

Maar dit is eigenlijk al een tweede stap in een heel proces. Geen enkele mens kan op een gezonde manier naar anderen toestappen als hij/zij niet aan zijn eigen levensverhaal toekomt en daar de ruimte voor krijgt. Als hij zich m.a.w. niet 'bemind' en 'aanvaard' weet. Willen we echter ook het 'individu' au serieux nemen, dan daagt dit zeker onze spiritualiteit van de liefde uit. En heeft het uiteraard consequenties voor onze manier van gemeenschap vormen.

Volgens studentenpastor Bert Koetsier houdt de kerk krampachtig vast aan een achterhaald idee van gemeenschap: "De huidige mens bindt zich niet langer aan één gemeenschap. Die schept zijn eigen gemeenschap, ook spiritueel, meestal voor de duur van één project. Dit dwingt ons om ons denken over een geloofsgemeenschap ernstig te herzien. Daarbij herontdekken we iets dat wezenlijk is voor dat denken, namelijk dat geloofsgemeenschap geen doel op zich is, geen eindterm. Sterker nog, de geloofsgemeenschap zelf is van voorlopige aard. Ze moet 'het individu' dienen, en

niet andersom. En dat dient overigens weer een ander doel, namelijk dat het individu de ander en de gemeenschap weer in brede zin kan dienen.¹³”

Willen we dus aan een gemeenschap werken die openstaat voor jongeren, dan zullen we ook tijd moeten kunnen maken voor hun eigen levensverhaal. En dat vraagt tijd...

Tijd... wellicht het meest kostbare bezit, de zeldzame parel van de hedendaagse mens. Maar ooit was er een man die alles verkocht wat hij had, om precies die parel te kopen. Wellicht zullen we dat in onze gemeenschap ook moeten doen. Want het is een parel waarin iets glinstert van Gods Rijk.

Conclusie

In onze tekst zijn we op zoek gegaan naar enkele aanzetten – richtingaanwijzers die ons kunnen helpen na denken over de relatie tussen ons geloofsverhaal en jongeren op vandaag. Het zijn enkel aanzetten en geen oplossingen...

Waarom niet? Wellicht omdat je op vandaag niet meer in algemene termen kan spreken over jongerenpastoraal. Iedere visie op een gelovig omgaan met jongeren dient te worden hertaald, herdacht te worden in functie van iedere lokale gemeenschap, in functie van iedere context. En die verandert vlug... Vandaar dat het woord “pastoraal” steeds tussen aanhalingstekens stond: de traditionele betekenis dekt niet langer de lading.

Kort samengevat hebben we gezien:

1. De crisis in de relatie kerk-jongeren is eigenlijk een crisis in de relatie kerk en samenleving. Er is dus veel meer nodig dan enkel het uitdenken van een degelijke jongerenpastoraal... het ‘probleem’ zit dieper...
2. De “logica van het tekort” fruikt het hoopvol geloofsverhaal voor jongeren.
3. We dienen de realiteit te zien in onze gemeenschappen: jongeren hebben het kleedje van traditie en voorgebaande wegen afgelegd.
4. Jongeren roepen ons op: tot actieve aanwezigheid in hun leefplekken, een klimaat van schoonheid en verstilling, een bescheiden zoektocht naar een nieuwe geloofstaal en een doorleefd, vernieuwd concept voor onze geloofsgemeenschappen met ruimte voor het eigen levensverhaal.

En tenslotte... - mocht dit al niet duidelijk gebleken zijn uit deze tekst - het verhaal van jongeren en geloof is op de eerste plaats een verhaal over nieuw leven en hoop!

*‘Hoop’ is dat ding met veren dat neerstrijkt in de ziel
en een liedje zonder woorden zingt. En nooit stopt – nooit¹⁴”*

¹³ Bert Koetsier in T. Zondervan, *Bricolage en bezieling*, p.27.

¹³ Gedicht van Emily Dickinson, geciteerd in: T. Radcliffe, *Waar draait het om als je christen bent?*, p.43.